

Ob nedavnem dogodku v Lokvi

## Kontekst in ozadja incidenta

**B**liža se mesec maj, ko naj bi se po mnenju predsednika Unije Istranov Massimiliana Lacote zgodila, tako kot v Lokvi, množica podobnih komemoracij po Primorski in Istri. Pri tem je zagrozil z intervencijo pri pristojnih evropskih organih kot tudi s posegi Farnesine, to je z diplomatskimi incidenti, v primeru, da bi bili udeleženci komemoracij pri tem kakorkoli ovirani. Grožnje, ki jim gre verjeti, saj jih je uresničil že v primeru Lokve. Zato je za razumevanje teh skrbno pripravljenih in za fasado pietete zakritih propagandnih akcij potrebno širše osvetliti njihov kontekst, namene, ozadja in politični profil njihovega organizatorja, da bi tako slovenska javnost ne zapadla kakim enostranskim oz. poenostavljenim interpretacijam dogajanja, kot se je to zgodilo v primeru Lokve.

### Nekaj informacij o Uniji Istranov-Svobodni istrski provinci v izgnanstvu

Komemoracijo v Lokvi je organizirala Unija Istranov-Svobodna istrska provinca v izgnanstvu, to je ena najbolj agresivnih in revanšističnih optantskih organizacij, kar je na simbolni ravni razvidno tudi iz njenega naziva, s katerim nam želi povedati, da je Istra zasužnjena (in bi jo bilo treba, naravno, osvoboditi) in da so oni njeni svobodni izgnanci. Sestavljajo jo "Famiglie" (družine) istrskih mest, zdaj tudi že otroci in vnuki optantov. Borijo se proti Osimskim sporazumom, proti prevzemu odškodnine za zapuščeno premoženje in za njegovo vračanje v naravi. Odločno so podprli tudi vsakršne destabilizacijske projekte v Istri ob razpadu Jugoslavije (kupovanje duš, dvojno državljanstvo, istrsko čezmejno regijo, svetovne kongrese Istranov idr.). Pred dvema letoma so organizirali v Trstu Kongres izgnancev in beguncev, "Žrtev nacifašističnih režimov, komunističnih režimov nekdanjega vzhodnega bloka in Turčije", na katerega pa niso pustili Društva izgnancev Slovenije z njegovimi 85 sekcijami in 17.000 člani, pa čeprav je šlo tudi za kongres žrtev nacifašizma. Pri tem je zanimivo tudi to, da se kongresa ni udeležilo npr. Združenje beguncev Julijske krajine in Dalmacije kot eno najmočnejših in neke vrste krovnih optantskih organizacij, ki pa se distancira od radikalnih in bojovitih stališč UI ter mnogih njenih akcij, tudi takih, kot je bila tista v Lokvi.

### "Operacija fojbe"

Dogodek v Lokvi je sestavni del velike "operacije fojbe", ki ima v Italiji svojo dolgo in zanimivo zgodovino. Na podlagi določb pariške mirovne pogodbe je Italija po dru-

gi svetovni vojni ustanovila lastno komisijo, ki naj bi njene vojne zločince postavila pred sodišče. Deloma po zaslugi medvojnega prestopa Italije na zavezniško stran in deloma zaradi napetosti hladne vojne je preiskava, ob spretnih manevrih italijanske diplomacije, ugasnila sama po sebi in tako ni bil nihče od osumljenih postavljen pred sodišče. Nasprotno, komisija je že zgodaj ob preiskavi fašističnih zločinov začela zbirati tudi dokazni material o izvršenih zločinih zmagovalcev, zlasti Jugoslavije. Tako je počasi prišlo do preobrata in je Italija namesto obsodbe fašističnih zločinov pohitelja najprej s povojnimi procesi proti osumljenim pripadnikom lastnega odporniškega gibanja, zlasti tistim na področju Julijske krajine, in nato še proti slovenskim in hrvaškim pripadnikom partizanskih enot. Spremljala jo je silovita propaganda, da so bile namreč žrtve fojbe pobite zgolj zato, ker so bili Italijani, oz. da smo z nasiljem zavestno izzvali eksodus z namenom etničnega čiščenja in s tem prek nezastarljivih zločinov zarisali krivične meje. Ne glede na to, da sodni del te ofenzive ni dal kakih otipljivih rezultatov, je kot celota dosegla svoj cilj. Italijanski javnosti so bili v veliki meri oprani možgani ter ji je bil vsiljen "desni model sprave", ob vznožju predvsem dveh spomenikov kot simbolov trpljenja, in sicer trpljenja pod nacizmom (Rižarna) in slovenskim komunizmom (bazoviška Fojba). Na nasilje fašizma, Rab, Gramozno jamo, pobite talce, požgane brkinske vasi, masaker v Lipi itn. pa so se tvorca te sprave potrudili pozabiti ter jih nanje ne opozarja noben dan spomina. To je razvidno tudi iz dejstva, da dolgega pol stoletja noben visok predstavnik Italije ni čutil potrebe, da bi se poklonil tem žrtvam. Tezo je sprejel celo državni vrh, saj nas je še pred letom dni Napolitano popljuval z očitki o barbarstvu, etničnem čiščenju in ekspanzionizmu.

**Manj poznane okoliščine okrog incidenta v Lokvi**  
Sam ne dvomin, da so bili med udeleženci komemoracije v Lokvi tudi ljudje, ki so prišli iskreno izrazit pieteto do mrtvih, vendar je iz mnogih dejstev očitno, da pa je imel organizator tudi še svoje specifične cilje. Komemoracija je bila

npr. hrupno javno napovedana v prepolni dvorani UI, ob prisotnosti množice novinarjev, kar ni ravno običaj za pietetne obrede. Organizator je imel zanjo sicer soglasje slovenskih oblasti, ne pa tudi dovoljenja lastnika parcele, na kateri stoji jama. Slednja je tudi sicer bila obdana z bodečo žico in opremljena z napisom, da gre za zasebno posest. Te okoliščine je predsednik UI Massimiliano Lacota dobro poznal, saj si je teren ogledal dan prej. Kot je tudi iz izkušenj v Rodiku, kjer so domačini pred letom dni prav tako preprečili podobno komemoracijo, vedel,



da ljudje na Primorskem še nismo pozabili grozot fašizma, da slabo prenašamo sprenevedanje Italije nad lastno preteklostjo, da smo bili ogorčeni nad izjavami Napolitana itn. V tiskovnem sporočilu UI (27. 1. 2009), v katerem je pobudo sicer predstavil v njeni najbolj nedolžni pietetni luči, tudi ni pozabil podčrtati, da gre za poklon "neoboroženim civilistom, deportiranim v razvpitih 40-tih dneh jugoslovanske okupacije Trsta", in da se bodo komemoracije udeležili "nekateri delegati drugih držav ter posamezni mednarodni opazovalci, ki bodo prispeli nalašč za ta dogodek". Iz tega lahko sklepamo, da je zavestno pripravil nov incident širšega medijskega doma, kar mu je tudi uspelo.

**Nekaj reakcij na naveden dogodek**  
Že dan zatem je vest o incidentu povzel veliki desničarski dnevnik Il Giornale, in to s skoraj shriljivimi konotacijami kot npr.: "Trobjonica z rdečo zvezdo, titovke, slogani iz nekdanjih časov in žalitve (Berlusconi fašist) so ustavili skupino istrskih ezulov, ki so hoteli položiti cvetje na fojbo... Nekaj otrok je v stilu Hamasa nosilo uniforme z jugoslovanskimi simboli... Vinjeni mladeniči, ki so se zdeli podivjani, so izzivali fizični spopad, ne-

kateri s palicami z železno konico v rokah..." Sledile so podobne objave v italijanskem obmejnem tisku. Dne 2.3.2009 je propadla komemoracija že odmevala tudi v tržaškem občinskem svetu, kjer so bile sprejete kar štiri resolucije, ki so v milejši ali ostrejši obliki obsojale slovensko stran in zahtevale posege italijanskega zunanjskega ministrstva. Tudi slovenska senatorka Tamara Blažina, članica Demokratske stranke, je obsodila incident in pripisala krivdo slovenski strani. SKGZ se do dogodka ni izrecno opredelila, je pa poudarila, da moramo pozorneje prisluhniti drug drugemu in poskušati razumeti doživete tragedije ter zau-

spor sprevrgel v fizični obračun. Lacota pa je še istega dne razposlal tiskovno sporočilo, v katerem je incident najostreje obsodil, napadel vodstvo slovenske manjšine, ker ni obsodilo dogodka, napovedal ponovitev komemoracije v Lokvi v maju mesecu in, kot že navedeno v uvodu, množico podobnih komemoracij po Primorski in Istri ter v primeru oviranja le-teh zagrozil z intervencijo pri evropskih organih in z diplomatskimi posegi Farnesine.

### Nekaj sklepnih misli

Opozorila nekaterih poročevalcev s kraja dogodka v Lokvi, "da v našem prostoru ne bo miru, če se bo šlo tako naprej", je treba resno sprejeti v vednost, saj je malo manjkalo, da bi prišlo do medsebojnega fizičnega obračuna. Še zlasti, ko UI napoveduje ponovitev dogodka in nove številne komemoracije drugje. Za začetek menim, da bi morale najprej italijanske oblasti obrzdati razgrete glave v UI ter njihove politično motivirane apetite po komemoracijah. Mi pa bi morali, v sodelovanju z lokalnimi italijanskimi oblastmi, izbrati nekaj mest, kjer preverjeno ležijo italijanske žrtve, ter omogočiti ljudem, da se neovirano poklonijo njihovem spomenu, kot to mi počnemo v Gonarsu, na bazoviški gmajni in na openskem strelišču. Ne bi pa to smelo potekati v režiji in pod simboli organizacij, ki se odkrito proglašajo za revanšistične ali pa gojijo apologijo fašizma. Za trajno sanacijo

stanja duha pa bi se morale slovenske in italijanske oblasti, morde tudi ob pomoči UE, vendarle enkrat dogovoriti za sklop pravnih dejanj, ki so predvidene v mednarodni diplomaciji sprave. To je, da se mora agresor kot prvi z jasnimi besedami opravičiti napadeni državi pred njenim parlamentom ali drugo državno institucijo za storjeno medvojno, v našem primeru tudi predvojno fašistično gorje. Nato se napadena

država na podoben način opraviči agresorju za povojno maščevanje nad njim. Vse to prispeva k pomiritvi sprtih duhov in postavi temelje za trdno in trajno sožitje. V nasprotnem primeru bodo strasti tlele naprej, zastrupljale medsebojne odnose in ustvarjale incidentna stanja. Z zahtevanim vstopom Dneva spomina v italijanske učbenike pa se bo njegov naboj revanšizma polagal novim rodovom praktično že v zibelko.

Čeprav ni dvoma, da se je v Lokvi za fasado pietete skrivala tudi provokacija, ne more biti naš odgovor na to rdeča zvezda, še najmanj na glavah nič hudega slutečih otrok. Še zlasti ne v času, ko nam iz zemlje, kraških jam in zapuščeni rudniških rovov vstajajo divizije skeletov in mumificiranih trupel, ki nas zgrozene opozarjajo na shriljivo dediščino, ki nam jo je zapustila rdeča zvezda (kot simbol revolucije), kar še danes zapleta tudi naše odnose z zahodnimi sosedmi, pa čeprav Italijani sploh niso bili glavna tarča teh pobojev. Tako tudi nas, ne samo Italijane, še čaka naša katarza, to je resno soočenje z lastnimi zločini. Za zdaj smo namreč eni in drugi enotni in spravljeni predvsem pri obsodbi tujih zločinov, ne pa tudi svojih. To, da smo bili napadena stran in med zmagovalci, ki so si spričo strahotnih vojnih žrtev odpustili lastne grehe, še v ničemer ne zmanjšuje teže naših dejanj in naše odgovornosti zanje.

In ne nazadnje se moramo zavdati, da so naši odnosi z Italijo v veliki meri obremenjeni tudi zaradi permanentne medijske vojne, ki jo izvajajo močne, utečene in učinkovite desničarske informacijske strukture, ki resno pogujejo politiko italijanskih vlad in obenem nemoteno ponujajo italijanskemu javnemu mnenju in Evropi izkrivljeno podobo Slovenije, kot je bil to primer tudi v Lokvi. Mi pa, brez prave strategije samobrambe in brez ustreznih informacijskih struktur, ki bi stopale neposredno v stik z italijanskim in mednarodnim javnim mnenjem, to početje v glavnem neobogljeno opazujemo in kasiramo medijske in diplomatske poraze.

Milan Gregorič